

O B S A H.

Část I.

VÝZNAČNÉ RYSY MODERNÍ CIVILISACE.

Kapitola I.

PODMÍNKY HMO TNÉHO BLAHOBYTU.

Strana

1. Co největší rozšíření hmotného blahobytu jest uzná-
ným cílem lidí různého smýšlení; nalézáme však mnoho zmatku
v otázce, jaké by byly nejlepší prostředky, jichž mělo by se
k tomu konci užiti 3
2. Dvojitá povaha všech těchto otázek a vzájemné půso-
bení člověka a okolí jeho. Pro tuto dvojitou povahu nelze
nám řešiti sociálních a hospodářských otázek z abstraktných
zásad spravedlnosti; možno nám toliko odsuzovati, cokoli jest
nepravé, a napomáhati tomu, co jest výhodné v nynější spo-
lečnosti na tomto místě. Fysické podmínky poskytují vhodných
okolností neb stavějí v cestu překážky, ale lidská dovednost a
lidská podnikavost v užívání majetku jsou činnými a roz-
umovými prvky v pokroku 5
3. Důležitost podmínek fysických a důležitost lidských
mohutností 8
4. Civilisace závisí na zužitkování fysických zdrojů bo-
hatství a buzení podnikavosti a dovednosti. Člověk za všech
dob má dovednost; doba moderní podněcuje podnikavost
v užívání majetku 10
5. Zařízení středověké Anglie, vesnická i městská, ne-
snášela se s osobní (neb spolčivou) podnikavostí v užívání
majetku 11
6. Hlavní podmínkou přející vývoji podnikavosti jest bez-

pečnost osoby i majetku. Nebezpečí nešetření té podmínky v plánech kolektivistů a filantropů	13
---	----

Kapitola II.

STATKY A SMĚNA.

7. Právo na výhradné užívání; různé věci, jež jsou za různých dob předmětem práv vlastnických. Obtížnost nabytí, prospěšnost a vněšnost jsou zahrnuty v pojmu vlastnictví . .	16
8. Relativnost práv vlastnických a rozsahu jejich. Práva protivná a práva libovolná	19
9. Právo na směnu; zisk plynoucí ze směny. Bohatství jakožto záležející ze statků výměnných	23
10. Uspadnění směny. Obchodování a placení zbožím. Peníze jakožto prostředek výměny. Placení obyčejové. Soutěž. Hospodářství přirozené a peněžní rozlišena. Druhý význačný rys moderní civilisace	26

Kapitola III.

PENÍZE A JINÉ CENNÉ VĚCI.

11. Hodnota není vlastností nějaké věci, nýbrž vztahem směnným; jak obtížno, měřiti ji	31
12. Hodnoty stále kolísají a peníze jsou prostředkem ke měření jich. Hodnota stanovená v sazbě peněžní jest cennou	33
13. Zlato jako měřítko. Kolísání v hodnotě jeho a ná- sledné proměny v nominálních cenách	35
14. Výhody mincí jakožto prostředku směnného před různými formami peněz statkových	37
15. Vzácnost a povaha drahých kovů činí náhlou změnu v hodnotě jejich pravdě nepodobnou; mají značnou stálost; ale veliké proměny daly se po dlouhá období	40
16. Vzácnost lze zabezpečiti umělým omezením množství peněz v oběh daných. Oběživo nesměnitelné a formy úvěru. Jak těžko zabezpečiti stálost úmluvou. Bimetallism	42

Kapitola IV.

ZÁSADY OBCHODNÍ.

17. Meze měření peněžního. Důležité stránky společnosti, na něž metody přísně hospodářské nevystačují	46
--	----

18. Hospodářství jest studium lidí v jejich vztazích živnostních. »Zákony národního hospodářství« vypisují činnost lidí provozujících živnost	50
19. Obor konání, jež zásady národního hospodářství mají vyložiti, jest obmezen; avšak ve společnosti moderní důležitosti jeho přibývá	52

Část II.

PRODÁVÁNÍ.

Kapitola I.

ÚSUDEK PRODAVAČŮV.

20. Příslušné úkony kupce a prodavače. Tento snaží se předem uhodnouti vkus kupcův a stanoví cenu, odměřuje nabídku dle věrojetné poptávky	57
21. Hodnota užitková stanoví hranice, do kterých všeliká směna spadá. Mimo tyto hranice prodavač prodati nechce neb nemůže	59
22. Rozsah trhu neboli prostory, na niž se asi najdou kupci. Methody, jak jej rozšířiti	59
23. Doba, ve které lze kapitál obrátiti v různých živnostech. Methody, jak zrychlití ten obrat	61
24. Prodavač bude se snažiti, aby vyrovnal poptávku a nabídku stanovením ceny, za kterouž doufá, že veškerá jeho zásoba se v určité době vyprodá, a za niž nebude poptávky leč právě po zásobě jeho	62
25. Monopoly, přísné a nahodilé. Příčina nevraživosti proti monopolistovi. Může býti v zájmu jeho, aby vedl si v živnosti své podnikavě (anebo i ne), není však nijaké jistoty, že bude při tom šetřiti prospěchu veřejného	64

Kapitola II.

VELKOŽIVNOSTNÍK.

26 Náklad výrobní jest každému živnostníku ukazatelem, jak daleko se může soutěžník spustiti. Náklad a výlohy. Výlohy reprodukční	67
---	----

27. Různé prvky ve výlohách produkčních: hmota, nástroje a mzda. Kapitál oběžný a pevný	69
28. Práce výrobní jest výrobou bohatství. Užitečná práce, jež nevyrábí bohatství a jest tudíž nevýrobnou. Práce netvoří, nýbrž činí věci cennějšími změnou formy a změnou místa. Přírodní síly a pochody	70

Kapitola III.

ZEMĚDĚLEC A VÝROBCE.

29. Míra výloh výrobních není pevná nýbrž měnivá, buď stoupajíc neb klesajíc, je-li poptávka po zboží ve množství větším	73
30. Zákon ubývajícího výnosu jest zásadou fysickou, jež nemá platnosti v »hospodářství extensivním«. Platnost její se zamezuje všelikým zdokonalením v dovednosti, které zbavuje nás nutnosti obrátiti na půdu více kapitálu. Platí o všech surovinách	74
31. Dětská práce. Podmínky, za nichž lze s výhodou zavésti ji. Prospěch z ní, ježto snižuje náklad výrobní	78
32. Účinek soutěže, že zmenšuje náklad výrobní	80

Kapitola IV.

NUCENÉ PRODEJE.

33. Mýlka v posouzení trhu. Následky pro obchodníky a výrobce. Nadvýroba a přeplnění	83
34. Výrobky střídavé a sdružené. Vynálezy a zúžitkování odpadků	86

Kapitola V.

OBCHOD ZAHRANIČNÝ.

35. Tržba mezi zeměmi; okolnosti, které brání volnému proudě práce a kapitálu a způsobují rozdíly hospodářských podmínek	88
36. Odůvodnění rozdílů v ceně téhož zboží v různých zemích. Zvláštní výhody. Poměrný náklad výrobní	89
37. Význam a podmínky prodeje pod cenou. Obtíže,	

činíme-li z těchto hypotetických zásad důsledky pro život skutečný	92
38. Hospodářský důvod pro svobodnou tržbu. Sociální i politické podmínky, které jej činí nepřesvědčivým. Různé stránky té otázky pro spotřebitele a výrobce	93
39. Cena cizího zboží na domácím trhu. Účinek zdokonalení ve výrobě. Výlohy obstaratelské	96
40. Obchodní rozvaha tržních listů a cizí bursy. Účinky cizích půjček. Rozdělení zlata	98
41. Bohaté země a rozpjetí cen	101
42. Změny v rozpjetí cen způsobeny mezi zeměmi zlatem a zeměmi stříbrem platicími klesnutím hodnoty stříbra	102
43. Změny v rozpjetí cen způsobeny za obchodní krise	105

Část III.

NÁJEM, INVESTICE A PRONÁJEM.

44. Jednání o dočasné užívání. Obojetnost výrazu nájem. Úvahy peněžní	109
---	-----

Kapitola I.

PRACOVNÍK ZA MZDU.

45. Úroveň živobytní třídy nějaké. Výlohy povstalé za uschopněním k samostatnému výdělku. Dělník necvičený. Dělník cvičený. Povolání učená	111
46. Očekávání co do potřeb nezbytných a co do pohodlí. Nejnižší mez mzdy	112
47. Různé stupně nepřijemnosti v zaměstnáních. Rozdíly mzdy peněžní v určité nějaké třídě. Nepravidelnost zaměstnání	114
48. Úkoly jednot dělnických (Trade Unions)	115
49. Horní mez mzdy; tato nemůže překročiti hodnoty vyrobené prací. Zdatnost a vysoká mzda	116
50. Kapitál jest práci na prospěch, an zpeněžuje výrobky její	120
51. I tím, že činí ji účinnější, dodává nástrojů a strojů	121
52. Stále větší podpora, již dostává se práci od kapitálu, a tudíž i stále větší závislost práce na kapitálu	124

Kapitola II.

KAPITALISTA.

53. Dvojitý vztah kapitálu, k veřejnosti a k dělníku. Příslušné názory školy mančesterské a socialistů	126
54. Úkony kapitálu. Podstupování riska. Opětovné podniky kupecké	128
55. Úkony kapitálu. Uspřádání výroby. Kapitál uložený v půdě. Pevný kapitál	129
56. Povaha kapitálu jakožto zásoby bohatství, z níž vlastník očekává důchodu	130
57. Nejnižší mezí výnosu z kapitálu jest výnos z kapitálu uloženého v podnicích co nejméně odvážných. Soutěž činí libovolný a nemírny zisk nemožným v zemi, kde jest mnoho kapitálu a poměry obyčejné	131
58. Zisk na rozdíl od mzdy správný a od úroků	133
59. Obecenstvo vrací kapitál, kupující zboží. Povaha zisku a nejistota jeho. Zkoumání důvodů a rozumnosti dělníkovy nároku na podíl v zisku	135
60. Úsilí kapitalistovo ušetřiti výloh prodlužováním pracovní doby, přílišným počtem učedníků a domovskou úmornou prací (sweating). Malí mistři	139
61. Nerozumná blahovůle. Rozšíření práce. Unionistická míra mzdy. Spor kapitálu a práce. Fond mezdní	142
62. Stanovení směru, jímž se má kapitál ukládat. Spotřeba nevyrobná	144

Kapitola III.

MAJITEL PŮDY (LANDLORD).

63. Nájemné (renta) jakožto poplatek za užívání půdy. Státní vlastnictví a soukromé	148
64. Nejnižší mez nájemného	149
65. Různé užití půdy a nejnižší poplatek za užití země k některému z těchto účelů	150
66. Rozdíl v nájemném požadovaném za různou půdu upotřebenou k účelům podobným	152
67. Nevydělaný příbytek z půdy	154

Část IV.

P O K R O K.

Kapitola I.

VE SPOLEČNOSTI.

68. Hmotný a společenský pokrok v minulosti	159
69. Vítězství volné soutěže. Obchodování osobní	160
70. Vzmáhající se dělba práce v nejširším smyslu toho slova a následná specialisace jednotlivců	162
71. Pokud máme si blahopřáti k tomuto pokroku? Učení Malthusovo. Osobní sebekázeň	166

Kapitola II.

S E B E K Á Z E Ň.

72. Osobní zájem mění se dle různého pojmání vlastní osoby. Člověk jako pouhý živočich a shovívavost k sobě samému. Kázeň jest podmínkou pokroku	171
73. Člověk hospodárný. Přepjetí této povahy u lakomce; neobyčejná mohutnost v sebezpřemáhání. Jeho pojmání života jest úzké; avšak ono přeje pokroku, vzbuzujíc větší výkonnost a podnikavost	173
74. Obtíže socialismu. Příležitosti k hovění působí na účinnost. Účinné řízení a správa úřední. Tvoření kapitálu na rozdíl od dlužení se kapitálu jednotlivců	174
75. Nezištné ale sebezřetné pohnutky k sebekázní. Cit rodinný. Zřetel k daleké budoucnosti ve správě půdy. Ctižádost dynastická	178
76. Duch pospolitý jakožto záraz zla pocházejícího z bezohledné soutěže v padělcích a výrobě nevýnosné. Síla jeho jevíci se ve stavovské věrnosti členů jednot dělnických (trade unions); jako protileku je zapotřebí širšího ducha pospolitosti	180
77. Jak se možnosti vlivu náboženského snášejí s nejširším ideálem a jak nadpřirozenou sankcí nabývají působivosti na jednotlivce. Pokud to vysvitá ze zdánlivého nezdaru křesťanství. Křesťanský cit a křesťanská zásada	184
78. Křesťanské svědomí. Křesťanská zásada posvátnosti vlastnictví a odpovědnosti vlastníků. Obecné bludy o vlast-	

nictví. Křesťanská zásada vzhledem k milosrdenství, duchu pospolitému a citu rodinnému. Křesťanský asketism a hřích rozmařilosti	188
79. Křesťanský pojem práce jakožto účinné součinnosti s Bohem. Důstojnost práce. Pohanský ideál života a křesťanský	195

Kapitola III.

PŮSOBNOST STÁTU.

80. Sebekázeň jest platna, když se jí užívá; ježto však jest slabá, musí býti sesílena vlivem státu. Relativní výhody státní správy a státního řízení průmyslu. I monopoly lze řídit k obecnému prospěchu. Síla a slabost demokracie	199
81. Výhody a vady zasahování státního doložený vlivem jeho na povahu. Osobní odpovědnost. Individualism a soci- alism. Stát zmůže málo v přímém usilování o mravnost, ač může poskytnouti příležitosti a usnadnití pravé chování. Dovede těž trestati bezprávi	203
82. Zneužívání moci veřejné k účelům soukromým. Právo státu zasahovati do vlastnictví a moudrost jeho, když ucho- vává pocit bezpečnosti. Konfiskace jakožto trest. Úprava na novo práv vlastnických a náhrada	207
83. Stavení zla tkvícího v soutěži. Kažení a očisťování práce. Volnost v podnikání ve směrech oprávněných. Zanechání starých důvodů pro zasahování	210